

2. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: Навчальний посібник / За заг. ред. М.І. Хавронюка. – К.: Ваіте, 2014. – 944 с.

3. Харитонова О.В. Науково-освітні школи у кримінальному праві: сучасні тенденції / Кримінальне право: традиції та новації : матеріали міжнародного круглого столу, присвяченого 90-літтю з дня народження видатного вченого, героя України, академіка В.В. Сташиса, 9-10 липня 2015 р. – Полтава, Х., 2015. С 50-56.

4. Polyansky E. Yu. American criminal law concept: theory and practice : навчально-методичний посібник (англійською мовою) / E. Yu. Polyansky. – Одеса: Фенікс, 2012. – 100 с.

Войчук А. Б.

студентка IV курсу юридичного факультету

Чернівецького національного

університету імені Ю. Федьковича

Науковий керівник: *к. ю. н., доцент кафедри*

кримінального права і криміналістики ЧНУ

Ющук О.І.

ОБСТАВИНИ, ЯКІ ОБТЯЖУЮТЬ КРИМІНАЛЬНЕ ПОКАРАННЯ

На сучасному етапі розвитку незалежної України в основу загальних засад призначення покарання покладені принципи індивідуальності, гуманізму, адекватності конкретному злочинному діянню. Поряд з цим, законодавство передбачає необхідність врахування рівня суспільної небезпеки конкретного злочинного діяння в сукупності з рівнем суспільної небезпеки особи, яка вчинила це діяння. Як вважає О.І. Ющук, здійснюваний на підставі й у межах ст. 65 КК України принцип індивідуалізації покарання дозволяє суду враховувати все різноманіття явищ і обставин об'єктивного й суб'єктивного порядку, що супроводжують злочин й характеризують особистості, що його вчинили, і обрати законне, найбільш доцільне покарання винному [1, с.85-89]. Це реалізується, зокрема, через урахування законодавчо закріпленого вичерпного переліку обставин, які обтяжують покарання.

В теорії кримінального права обставини, які обтяжують покарання досліджували такі вчені: В.В. Полтавець, Ю.А. Красіков, Н.Ф. Кузнецова, Л.Л. Кругліков, М. І. Бажанов, Б. О. Курінов, Л.О. Прохоров, М. О. Скрябін.

Стаття 65 Кримінального кодексу України містить загальні засади призначення покарання. Вони спрямовують діяльність суду в одній з найважливіших та найскладніших сфер правозастосування – у сфері призначення покарання, яке буде необхідним та достатнім для досягнення його законодавчого закріплення цілей. Однією з таких засад, передбачених в п 3. ч.1 ст. 65 КК України, є врахування судом при призначенні покарання ступеня тяжкості вчиненого злочину, особи винного та обставин, що пом'якшують та обтяжують покарання [2, с. 157-160].

При урахуванні ступеня тяжкості злочину важливе значення має спосіб, мотиви вчиненого злочину та інші конкретні обставини справи. Також, суд враховує соціальний статус винної особи, ступінь її небезпечності для суспільства, або обставини, що її характеризують.

Стаття 67 Кримінального кодексу України містить перелік обставин, які обтяжують покарання. До них можна віднести:

- 1) вчинення злочину особою повторно та рецидив злочинів;
- 2) вчинення злочину групою осіб за попередньою змовою (частина друга або третя статті 28);
- 3) вчинення злочину на ґрунті расової, національної чи релігійної ворожнечі або розбрату;
- 4) вчинення злочину у зв'язку з виконанням потерпілим службового або громадського обов'язку;
- 5) тяжкі наслідки, завдані злочинцем;
- 6) вчинення злочину щодо малолітнього, особи похилого віку або особи, що перебуває в безпорадному стані;
- 7) вчинення злочину щодо жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності;
- 8) вчинення злочину щодо особи, яка перебуває в матеріальній, службовій чи іншій залежності від винного;
- 9) вчинення злочину з використанням малолітнього або особи, що страждає психічним захворюванням чи недоумством;
- 10) вчинення злочину з особливою жорстокістю;
- 11) вчинення злочину з використанням умов воєнного або надзвичайного стану, інших надзвичайних подій;
- 12) вчинення злочину загально небезпечним способом;
- 13) вчинення злочину особою, що перебуває у стані алкогольного сп'яніння або у стані, викликаному вживанням наркотичних або інших одурманюючих засобів.

Наявність обтяжуючих обставин впливає на призначення покарання і може виражатися в наступному:

- за наявності в законі альтернативної санкції обирається більш суворий вид покарання;
- при відносно визначеній санкції обирається покарання ближче до максимальної межі або таке, що дорівнює їй;
- за наявності в санкції факультативних додаткових покарань вони застосовуються до винного;

за наявності обтяжуючих обставин не повинно застосовуватися призначення більш м'якого покарання, ніж передбаченого законом [3, с. 192].

Обставини, які обтяжують покарання, є складовою частиною чинників, що характеризують ступінь тяжкості вчиненого злочину та особу винного. На думку О.І. Ющик, особистий характер відповідальності проявляється, наприклад, при призначенні покарання співучаснику злочину, при врахуванні обставин, як пом'якшують або обтяжують покарання, при ексцесі виконавця злочину та інших випадках [4, с.182-186]. Обтяжуючі обставини, пов'язані із вчиненням злочинцем та

особою винного. Вони в свою чергу підвищують ступінь суспільної небезпечності злочину, а також особи.

Основна ознака, що відділяє їх від інших таких чинників, є значущість цих обставин, тобто велика сила впливу в порівнянні з іншими даними, що характеризують ступінь тяжкості вчиненого та особу винного. Адже таких даних є безліч, і всі вони так чи інакше впливають на покарання. Але суд всі ці обставини врахувати при призначенні покарання не в змозі. Тому, як обтяжуючі обставини судами враховуються такі обставини, які настільки суттєво впливають на покарання, що можуть бути в кожному випадку судом розпізнані та зафіксовані при призначенні покарання [5, с. 204].

На відміну від обставин, які пом'якшують покарання, перелік обставин, які обтяжують покарання є вичерпним і розширенню не підлягає. Тобто суд не має права при призначенні покарання визнавати обтяжуючі такі обставини, які не є закріпленими у ст. 67 КК України. Так у ч. 3 ст. 67 КК України закріплено положення: при призначенні покарання суд не може визнати таким, що його обтяжують, обставини, не зазначені в частині першій ст.67 КК України.

У практиці нерідко є спроби розширити перелік обставин, що обтяжують, за рахунок таких, як, наприклад, невизнання підсудним своєї вини, відмова давати показання, відсутність щирого каяття у вчиненому злочині тощо. Але така практика є неприпустимою. Оскільки правомірним є те покарання, яке відповідає принципу законності призначення покарання.

Встановлюючи вичерпний перелік обставин, які обтяжують покарання, ч.2 ст. 67 Кримінального кодексу України надає суду право, залежно від характеру вчиненого злочину, не визнати будь-яку із зазначених у ч. 1 ст. 67 обставин, за винятком обставин, зазначених у пунктах 2, 6, 7, 9, 10, 12, такою, що обтяжує покарання, навівши мотиви свого рішення у вирокі. Тобто, суд може не визнати повторність злочину обставиною, що обтяжує, через тривалий розрив у часі між злочинами, які її утворюють. Зазначене положення відповідає принципу гуманізму та справедливості, оскільки не у всіх випадках один і той же чинник визнається суспільно небезпечним і потребує застосування у якості обтяжуючої обставини.

Також важливо при призначенні покарання пам'ятати ч.4 ст.67 КК України, в якій ідеться, що суд при призначенні покарання не може враховувати зазначену в ч. 1 ст. 67 КК України обставину як таку, що його обтяжує, якщо ця обставина передбачена в статті Особливої частини КК України як ознака злочину, що впливає на його кваліфікацію. Важливим є вказівка на те, що при призначенні покарання у кожному випадку велике значення має саме конкретний зміст ознак складу злочину [6, с. 202].

Таким чином, на підставі вищевикладеного, можна зробити висновки, що обставини, які обтяжують покарання, є частиною даних, що характеризують ступінь тяжкості вчиненого злочину та особу винного. Суд має врахувати обтяжуючі обставини, які, в свою чергу, повинні посилити кримінальну відповідальність і покарання. Але необхідно призначити особі таке покарання, яке необхідне і достатнє для її виправлення та попередження вчинення нових злочинів не тільки даною особою, а іншими членами суспільства. Це, в свою чергу, забезпечить принцип справедливості покарання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ющик О.І. Індивідуалізація покарання як кримінально-правовий принцип / О.І. Ющик // Науковий вісник Ужгородського державного університету. Серія Право. - Випуск 27. – Т.3. – Ужгород, 2014. – С. 85-89.
2. Іванюк Т.І. Співвідношення обставин, що пом'якшують та обтяжують покарання, з іншими критеріями індивідуалізації покарання / Т.І.Іванюк // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. - 2003. - № 1. - С. 157-160.
3. Кримінальне право України (Загальна частина): навч. посіб. / Галина Жаровська, Олена Ющик. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2013. – 304 с.
4. Ющик Е.И. Правовая сущность уголовного наказания в уголовном праве Украины / Е.И. Ющик // Журнал «Legeasiviata» («Закон и жизнь») . – Май 2014 года. - №5/3. - С. 182-186.
5. Нікіфорова Т. І. Місце обставин, які обтяжують покарання, серед загальних засад призначення покарання / Т. І. Нікіфорова // Університетські наукові записки. - 2010. - № 4. - С. 202-205.
6. Федорчук І. М. До питання щодо врахування обставин, які обтяжують покарання за кримінальним правом України / І. М. Федорчук // Університетські наукові записки. - 2009. - № 1. - С. 270-273.

Глуха Т. Р.

*студентка III курсу юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*

*Науковий керівник: к. ю. н., доцент, завідувач кафедри
кримінального права та процесу ТНЕУ
Рогатинська Н. З.*

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРОРА У СУДОВОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Конституція України нерозривно пов'язує здійснення кримінального провадження саме з діяльністю органів прокуратури, у тому ж числі на судових стадіях провадження. Варто відзначити, що тема повноважень прокурора як в цілому, так і на окремих стадіях провадження не є новою для науковців-юристів, адже знаходила свій відбиток у багатьох роботах. Особливе місце серед ініціаторів та учасників судових проваджень відіграє прокурор. Так, маючи абсолютно рівні права поряд із підсудним, потерпілим, захисником, прокурор був, є і залишається носієм інших обов'язків, що впливають із його статусу в суспільстві.

У межах цієї статті варто зосередити увагу на положення кримінального процесуального законодавства, у яких прямо передбачено особливості діяльності сторони державного обвинувача в судах.

Слід відмітити, що розбудова України з орієнтацією на європейські стандарти у сфері кримінального судочинства дала поштовх до відступу від радянських